

Ilyennek ismertem ...

A cikkeit összegyűjtik, a könyveit újra kiadják: Csehi Gyula itt marad velünk. Ami pótolhatatlanul eltűnt velem, az egyfajta érzékenység, ami értékes emberi portréka e századvégen, egyfajta érzelmesség, amely szükségünk közül talán a legegységesebb, s így éppen a legfontosabb. Nem ismertem embert, aki nálánál tisztább könnyekkel tudott volna nevetni. És sírni. Láttam azt is, nem is oly rég, leplezetlen férfiassággal sírta keserűen tiszta könnyeit, hagyta, hogy fájdalma eltorzítsa arcát s a könnyek beparárlják szemüvegét, és lecsorogjanak Chaplin-bajszára.

Csipós-bájos humoránál csak öngúnya volt megejtőbb, s ezért mint született és elhivatott kritikus, mindenekelőtt önmaga bírálója volt, örök elégedetlen önmagával. Nyilván nem volt hibátlan ember, de hibáit ő tartotta legelőbb számon, irigylésreméltó józansággal. Elképesztő tulajdonságai voltak egyébként is: hanyag tudott lenni a pontosságot színlelők között, mindig is makacsul ésszerű az értelmet megkérdőjelező történelmi fordulatok ellenére, csevegő akkor is, amikor a szigorúan szűrt szót divatja járta. Lompos volt az elegánsok között, utolsó új ruháját vagy tizenöt évvel ezelőtt tukmálta rá a szatmári készruhágyár igazgatója. Szórakozott volt és valamelyest bohém is, mint a századeleji professzorok. Nem ismerte a pénz értékét, a vasúti menetrendet, a buszmegállók pontos helyét, az új utcaneveket. De pontosan emlékezett minden tanítványának nevére. Sok mindennek nekikezdett, és sok mindent nem fejezett be. Nem mindenre tudott válaszolni, de mindenre rá tudott kérdezni. Feledékeny volt és mégis kötelességtudó, ami igen értékes tulajdonság oly időkben, amikor az emberi kötelesség teljesítését sokan a hivatalra vagy a gépekre szeretnék bízni.

Megijedtem, amikor autót vett magának. Hát még, amikor először meglátam a kormánykeréknél. Neki is ment ennek-annak, kárt azért autójával se tett senkiben. Szerette azt a játékszert, és ragaszkodott hozzá, mint gyermek a falovacskaéhoz. Egyébként ez volt egyetlen vészőparipája. Azzal kocogott le a *Korunk* szerkesztőségéig, de a volán mellé vissza már nem ült. Bizony mondom, nemcsak az a koci maradt itt árván, gazdátlanul.

Szász János

CSEHI GYULA

Jegyzetek a Diderot-kutatásról

Munkatársunk utolsó írása, amelyet röviddel halála előtt adtunk nyomdába.

Idestova fél évszázada böngészem a Diderot-ról szóló kiadványokat és természetesen a felvilágosító filozófus és kortársai műveit is. Olvasmányaim egy töredékéből, igaz, évtizedes időközökben, ismételten beszámoltam a *Korunkban*. Néhány éve mégis fel kellett ismernem, hogy megbocsáthatatlanul sok adósságom halmozódott fel ezen a téren is. Csak azt nem láttam, hogyan segíthetnek civilizáltan e helyzetben. A húszas-harmincas évek első marxista kísérleteiről a Diderot-témával való megbirkózásra bezzeg idejében hírt adtam. Valójában ezekhez a törekvésekhez kapcsolódtak az én Diderot-ról szóló írásaim és könyvecském is, amely a második világháború vége felé jelent meg. A háború után elég gyorsan figyeltem, és mihelyt tehettem, nyomtatásban is reagáltam a Diderot körüli csetepatékre. Ezeknek kétségtelen érdeme, hogy ébren tartották az új történelmi szakaszban is az iránta való érdeklődést, de nem elhanyagolható veszélyük volt, hogy a résztvevők akaratától és kétoldali jóindulatától függetlenül, ha nem is kizárólagosan, de elég fájdalmasan magukon viselték a hidegháború jegzeit.